

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Криворізький державний педагогічний університет
Харківська державна академія культури
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

До 300-річчя з дня народження Г. С. Сковороди

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної
конференції
«Мистецька освіта у міждисциплінарному
вимірі»**

(7-8 червня 2022 року, м. Харків)

ХАРКІВ – 2022

ЗМІСТ

Секція 1. Теоретико-методологічні засади мистецької освіти	5
Гордєєв С. І., Шумакова С. М.	5
Методологічна стратегія у фокусі середовищного підходу до професійної підготовки за спеціальністю «сценічне мистецтво» як конкурентноздатних фахівців	
Долматова М. П.	8
Мистецтво слова в структурі естетичного досвіду особистості	
Замрозович-Шадрина С.Р.	13
Особливості взаємозв'язку культури та освіти	
Макогончук Н. В.	16
Мистецька освіта та її вплив на особистість	
Матвєєва О.О.	20
Імпровізація у музичному мистецтві: онтологічний підхід	
Овсієнко Л.М.	27
Вплив мистецтва на формування ключових компетентностей майбутнього	
Сандульський С. М.	30
Сучасний танець як засіб соціалізації особистості	
Секція 2. Професійна підготовка фахівців мистецького профілю	40
Аржанухіна С. В., Рощенко О. О	40
Позааудиторна освітня діяльність поліхудожнього спрямування як складова інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва	
Бежан А. К., Жуков В.П.	45
До питання навчання гри на балалайці в професійній підготовці фахівців мистецького профілю: методико-виконавський аспект	
Ван Інчжи	50
Проблеми методичної підготовки вчителів музичного мистецтва у сучасній КНР	
Го Жуй	53
Етномистецька компетентність майбутніх викладачів музичного мистецтва	
Доброносова Ю.Д.	56
Комунікативний, пізнавальний і ціннісний потенціал філософських дисциплін у підготовці майбутніх дизайнерів	
Малежик Ю.М.	61
Цифровий живопис, як альтернатива академічному у дистанційній підготовці фахівців образотворчого мистецтва	
Мей Фан	65
Інформатизація підготовки вчителів музичного мистецтва як шлях до реалізації творчого бажання висловити себе у створенні музичних образів	
Найда Ю. М., Найда В. Ю.	69
Ковтонюк Любов Дмитрівна – творець музично-педагогічної ниви Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії	
Чжоу Ілей	72
Проблеми мультикультурної підготовки вчителів загальноосвітніх шкіл КНР	
Секція 3. Інноваційні технології в системі мистецького навчання і виховання	77
Го Сінхуа	77
Симфонізація оркестрів народних інструментів у КНР, як шлях до створення	

подальшому можуть екстраполюватись у майбутню професійну діяльність та реалізовуватись під час педагогічної практики в освітніх закладах держави.

Список використаних джерел

1. Капська А. Й. Педагогіка живого слова / А. Й. Капська. Київ, 1997. 183с.
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Харків : Веста: Ранок, 2006. 256 с.
3. Падалка Г. М. Учитель, музика, діти. Київ : Муз.Україна, 1982. 144 с.

ДО ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ГРІ НА БАЛАЛАЙЦІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ: МЕТОДИКО-ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ

Жуков В. П.

доктор філософії,

доцент кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Бежан А. К.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 3-го року навчання
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Статтю присвячено питанню навчання гри на балалайці в професійній підготовці фахівців мистецького профілю. Розглянуто історичний та окремо сучасний стан розвитку музично-педагогічної, науково-методичної та концертно-виконавської складових у практиці навчання гри на балалайці в Україні. Визначено методико-виконавський аспект в зазначеному напрямку актуального питання.

Ключові слова: навчання, методика, гра на балалайці, професійна підготовка, фахівець, мистецький профіль.

The article is devoted to the issue of learning to play the balalaika in the professional training of art professionals. The historical and separately the current state of development of musical-pedagogical, scientific-methodical and concert-performing components in the practice of learning to play the balalaika in Ukraine are considered. The methodical and executive aspect in the specified direction of the actual question is defined.

Key words: teaching, methods, balalaika playing, professional training, specialist, art profile.

Сучасна система професійної підготовки фахівців мистецького профілю, у тому числі і педагогічних закладах вищої освіти України, окрім класичного фортепіано широко застосовує народні музичні інструменти як освітній компонент у навчанні майбутніх учителів музичного мистецтва та як засіб пропагування традиційного музичного мистецтва й формування естетичних смаків широкого прошарку населення.

З давніх часів народ відображав засобами музики свої думки та переживання у пісенних та інструментальних творах. Багато поколінь невідомих майстрів самотужки створювали та удосконалювали народні музичні інструменти, які розповсюджувались завдяки мандруючим музикантам.

Перші відомості про інструменти тамбуроподібного типу у слов'янських племен відносяться до часів попередніх прийняття хрещення і татаромонгольської навали. У XVI–XVII сторіччях у скоморохів прототип балалайки був одним з найпопулярніших інструментів. Балалайка у XVIII сторіччі була найпоширенішим інструментом не тільки серед простих людей, але і придворних музикантів, членів панських родин, дворянства. Навчання гри на балалайці налічує не одне сторіччя. У педагогічному та хрестоматійному

репертуарі балалаєчників на той час були як народні пісні, танці, так і твори професійної музики: арії, менуети, польські танці, а також «allegro, andante, presto», тобто невеличкі концертні жанри. Балалаєчники брали участь у музичних розвагах та церемоніях, у домашніх концертах вельможного панства. Про популярність балалайки свідчить і те, що відомості про прийоми гри на балалайці є у Енциклопедичному словнику Ф. Брокгауза та І. Єфрона. На багатьох лубочних картинах XIX сторіччя можна побачити народних балалаєчників. На протязі своєї історії балалайка була як сольним так і ансамблевим інструментом у найрізноманітніших інструментальних сполученнях [1].

Теперішній балалайці властива функціональна різноманітність: сольне віртуозно-інструментальне виконавство та різний супровід – партії з гармонійною фігурацією й акордовою послідовністю. В наш час балалайка є як сольним концертним інструментом так і складовим елементом різноманітних інструментальних ансамблів та оркестру народних інструментів.

Балалайка соло має співуче звучання, чарівний тембр, різноманітні прийоми видобування звуку, багатство штрихів, динаміку від піаніссімо до форте – все це дає багатий спектр виразних художніх можливостей, незважаючи на обмежений нижній діапазон інструменту.

Своєрідний колорит балалайки характеризується злітністю та компактністю. У вузькому значенні під колоритом розуміють тембр інструменту та його поєднання з іншими. У широкому – це синтез тембру з іншими компонентами художньої виразності, як-от регістровий виклад, динаміка, фактура, гармонічна мова тощо. Крім регістрових та динамічних відтінків, на колорит впливають прийоми звуковедення та штрихи. Так, густе тремолювання (*legato, non legato*) на балалайці створює враження широкої наспівності, піцикато (*staccato*) дає чіткість ритміки, а також велику рухливість. Брязкання – уривчасті інтервали й багатозвучні акорди при великій динаміці

надають музиці відтінку енергійності, рішучості. На інструменті зміни колориту також досягають грою на окремих струнах, на різних частинах струни, зіставленням гри «на грифі або біля підставки» [1, с. 5-6].

Виразальні властивості тембру органічно пов'язані з експресивно-виразальною стороною музики. Велика темброва експресія властива звучанню балалайки, яке поступається в гостроті та динамічності, але приваблює більшою ніжністю, проникливістю та деякою інтимністю. Викладом музичного матеріалу в іншій фактурі та виконанням іншими прийомами звуковедення можна досягти різноманітного характеру звучання від грайливого, хвацького до мрійливого, задумливого.

Сьогочасні твори для балалайки ґрунтуються на використанні властивостей цього музичного інструменту, його тембру, прийомів видобування звуку. Мелодія як концентрація основних рис художнього образу органічно поєднується з регістром та темброво-технічними характеристикою інструменту. Звучання балалайки соло, як правило відрізняється камерністю, а для збільшення художньої виразності звучання використовуються прийоми злиття тембрів її стун, мікст різних звукових регістрів та унісонів.

Відомі українські композитори А. Більшицький, В. Власов, П. Гайдамака, А. Гайденко, В. Зубицький, В. Іванов, К. Мясков, М. Стецюн, Т. Хмельницька, М. Шульман створили неперевершений художній репертуар музичних творів для балалайки та утвердили в українській музично-педагогічній та концертно-виконавській практиці цей чудовий музичний інструмент.

Сучасний освітній процес у мистецькому закладі вищої освіти або мистецьких структурних підрозділах закладів вищої освіти обов'язково передбачає наявність музично-виконавської підготовки за різноманітними інструментальними спеціальностями. У Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди на кафедрі музично-інструментальної підготовки вчителя в освітньому процесі вживається

навчання на народних інструментах України. Поміж інших існує клас викладання балалайки, є студентські ансамблі за участю балалайок серед декілька їх видів. Це однорідний ансамбль – секстет балалайок та змішані інструментальні ансамблі малих та великих форм. Балалайку також представлено цілим сімейством, як оркестрову групу, що входить до складу студентського оркестру народних інструментів. За роки існування оркестрового колективу, а історія його починається із створення у 1958 року відомим музично-громадським діячем Володимиром Комаренком [2], до його складу традиційно входить даний народний музичний інструмент. Результатами довголітньої плідної навчальної роботи стали багаточисленні творчі здобутки й досягнення солістів-балалаєчників, ансамблевих та оркестрового колективів.

Таким чином, історичний розвиток та сучасне функціонування балалайки в Україні формуює покоління талановитих учителів, педагогів, виконавців та музичних особистостей, які вносять безцінний вклад у надбання української мистецької освіти. Народні інструменти є гарним зразком ціннісної спадкоємності, відтворення й розвитку традиційної музично-педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Жуков В. Українська мозаїка: обробки українських народних мелодій для балалайки з фортепіано : навчальний посібник. Харків : ОНМЦ, 2008. 157 с.
2. Лошков Ю. Володимир Андрійович Комаренко : Монографія. Харків : ХДАК, 2001. 113 с.